

κράτος της, ὅπως τῶν Φοινίκων, ἀπετελεῖτο ἀπὸ σειρὰν πρακτορείων διεσκορπισμένων εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας, ἐπὶ 20.000 χιλιομέτρων χωρὶς συνοχὴν. Οἱ Πορτογάλοι ἐκυβέρνησαν κακῶς. Καταχρήσεις ὑπαλλήλων, αὐθαιρεσίαι καὶ ἀπανθρωπία ἀντιβασιλέων, διωγμοὶ θρησκευτικοί, ἔφεραν εἰς ἀπόγνωσιν τοὺς ἰθαγενεῖς. Ὄταν δὲ τὸ 1580 ἡ Πορτογαλία προσηρτήθη εἰς τὴν Ἰσπανίαν, αἱ ἀποικίαι της ἔμειναν ἀδέσποτοι. Κληρονόμοι των ὅμως ἔγιναν οἱ Ὀλλανδοὶ καὶ οἱ Ἀγγελοὶ.

ΤΟ ΑΠΟΙΚΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Θέατρον τοῦ ἀποικισμοῦ τῶν Ἰσπανῶν ἦτο ἡ Ἀμερική. Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῶν Ἰσπανῶν ἐξετείνετο εἰς τὴν Κεντρικὴν καὶ Νότιον Ἀμερικήν, πλὴν τῆς Βραζιλίας, ἡ ὁποία ἦτο κτῆσις πορτογαλική. Αἱ ὀνομαστότεραι κατακτήσεις εἶναι τοῦ Μεξικοῦ, τοῦ Περού καὶ τῆς Χιλῆς.

Αἱ φυλαὶ τῶν μερῶν αὐτῶν εἶχον χρῶμα ποικίλον, ἀπὸ τοῦ κίτρινου μέχρι τοῦ ἐρυθροῦ, μαλλιά χονδρά, μαῦρα, λεῖα, ἀραιὰ γένεια, ἐξωγκωμένας παρειάς, ὀφθαλμοὺς βαθουλοὺς καὶ μικροὺς, ἀνάστημα μέτριον. Εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς οἱ λευκοὶ ἄνθρωποι ἐφαίνοντο ὄντα ὑπερφυσικά, διότι μὲ τὰ πυροβόλα των ὅπλα παρουσιάζοντο ὡς χρησιμοποιοῦντες τὸν κεραυνὸν καὶ διότι ἐπολέμουν ἔφιπποι.

Τὸ 1519 ὁ Ἰσπανὸς **Φερδινάνδος Κορτές** (Fernando Cortes) ἐκυρίευσε μὲ ὀλίγας ἑκατοντάδας ἀνδρῶν τὸ Μεξικόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἔζη λαὸς ὠργανωμένος εἰς κράτος μὲ τὴν ἱερατικὴν τάξιν τῶν Ἀζτέκ καὶ βασιλέα ἐπὶ κεφαλῆς. Ὁ ἀρκετὰ προχωρημένος πολιτισμὸς των μὲ ὑφαντικὴν, χρυσοχοικὴν, μὲ μεγάλας γεφύρας καὶ πυραμιδοειδεῖς ναοὺς, εὗρίσκετο εἰς τὴν βαθμίδα τῆς ἐποχῆς τοῦ χαλκοῦ. Οἱ Ἀζτέκοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγνώριζον τὴν χρῆσιν ἵππου καὶ πυροβόλων ὀπλων, ἐλάτρευον θεόν, εἰς τὸν ὁποῖον προσέφερον ἀνθρωποθυσίαν. Ἡ πρωτεύουσά των Μεξικόν μὲ τοὺς 200.000 κατοίκους της ἦτο μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας πόλεις τοῦ κόσμου. Οἱ Ἰσπανοὶ μετὰ ἀπανθρώπους βιαιοπραγίας ἐναντίον τῶν ἰθαγενῶν ἔγιναν κύριοι τῆς χώρας, ἀνεμείχθησαν ὅμως ταχέως μὲ τοὺς ἐγχωρίους. Σήμερον κατοικοῦν εἰς τὸ Μεξικόν 19% λευκοί, 38% Ἰνδιάνοι, 43% μιγάδες.

Ὁ **Φραντσίσκο Πιτζάρρο** (Francisco Pizarro) μὲ 165 ἀνθρώπους κατέλαβε τὸ **Περού**, τὸ θεοκρατικὸν κράτος τῆς Ἰνκας, «τῶν

υίων του ἡλίου». Ἡ εὐφορωτάτη γῆ ἦτο κτῆμα τοῦ κράτους. Τὴν ἐσοδείαν ἐμοίραζον εἰς τοὺς κατοίκους. Ὑφαντουργικὴ ταπήτων, οἰκοδομικὴ ναῶν, πυλῶν, πύργων εὕρισκετο εἰς ἀξιοσημείωτον πρόοδον. Σκληρότερος ἀπὸ τὸν Κορτές, ὀλιγώτερον ἱπποτικὸς καὶ περισσότερον ληστρικός, ὁ Πιτζάρο ἐπωφελήθη ἀπὸ τὴν διένεξιν δύο ἀδελφῶν καὶ ἤχμαλώτισε τὸν βασιλέα, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν, ἀφοῦ ἔλαβε μέγαν ὄγκον χρυσοῦ ὡς λύτρα. Μέγα μέρος τῶν ἰθαγενῶν ἐξηφανίσθη (1535).

Οἱ Ἴσπανοὶ ἀρχηγοὶ εἶχον κακὸν τέλος. Ἄλλος ἀπηγχονίσθη, ἄλλος κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ὁ Πιτζάρο ἐδολοφονήθη.

Ἀπὸ τὴν Μαδρίτην τὸ Συμβούλιον τῶν Ἰνδιῶν, ἰδρυθὲν τὸ 1511, εἶχε τὴν ἐποπτείαν τῶν ἀποικιῶν, ἕως ὅτου τὸ στέμμα ἔθεσε τέρμα εἰς τὰς ἀνθαιρεσίας τῶν τυχοδιωκτῶν, ἀναλαβὸν αὐτὸ τὴν ἄμεσον διοίκησιν τῶν ἀποικιῶν.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ, ΓΑΛΛΩΝ, ΟΛΛΑΝΔΩΝ

Ἐνῶ οἱ Πορτογάλοι καὶ οἱ Ἴσπανοὶ ἐζήτησαν τὴν ὁδὸν εἰς τὰς Ἰνδίας πρὸς νότον, ἄλλοι ἐσκέφθησαν, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ φθάσουν εἰς τὸν σκοπὸν αὐτὸν πλέοντες βορειοδυτικά. Ὄταν δὲ ἀπεκαλύφθη, ὅτι ἡ εὐρεθεῖσα γῆ ἦτο ἡπειρος, φυσικὸν ἦτο νὰ σκεφθοῦν, ὅτι θὰ ὑπῆρχε διέξοδος εἰς τὸν Εἰρηνικὸν καὶ ἀπὸ τὸ βόρειον ἄκρον αὐτῆς.

Ἀπὸ τοῦ 1497 ὁ Γενουήνσιος **Τσοβάνι Καμπόττο** (Giovanni Cabotto), διατελῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐρρίκου Η', μὲ τοὺς τρεῖς υἱοὺς του προσήγγισε τὴν παραλίαν βορειοανατολικῶς, ἕως ὅτου τὸν ἤμπόδισαν οἱ κινητοὶ πάγοι. Τὸ ἐπόμενον ἔτος, πλεύσας πρὸς ἀντίθετον διεύθυνσιν, συνεπλήρωσε τοιοῦτοτρόπως τὴν ἐξερεύνησιν τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἡ ὁποία βραδύτερον ἔγινε τόπος ἐγκαταστάσεως τῶν Ἀγγλων.

Γάλλοι ναυτικοὶ ὑπὸ τὸν τολμηρὸν θαλασσοπόρον **Ἰάκωβον Καρτιέ** (Jacques Cartier), ζητοῦντες ἐπίσης τὴν πρὸς βορρᾶν διάβασιν, κατέλαβον τὸν Καναδᾶν, ὅπου ἀργότερα ἵδρυσαν εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ Saint-Logent τὴν πόλιν Κεμπέκ (Quebec, 1608). Οἱ Ὀλλανδοὶ ἐπίσης πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτὴν κατηύθυναν τὰς προσπάθειάς των.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΝ

Αἱ γεωγραφικαὶ ἀνακαλύψεις καὶ ἡ ἐγκατάστασις πολυαρίθμων Εὐρωπαϊῶν εἰς τὰς νέας χώρας ἤλλαξαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὰς ἐμπορικὰς ὁδοὺς, τὸν τρόπον τῆς μεταφορᾶς, τὸ ποσὸν καὶ τὸ εἶδος τῶν ἀνταλλασσομένων ἐμπορευμάτων, τὸν γενικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐμπορίου, μὲ μίαν λέξιν τὰ ὑλικά μέσα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ διὰ ξηρᾶς μεταφορᾶ ἠλαττώθη ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 16ου αἰῶνος εἰς ὄφελος τῆς διὰ θαλάσσης. Εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν ἐξηκολούθησαν τὰ καραβάνια μὲ τὰς χιλιάδας τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς ἑκατοντάδας τῶν καμήλων. Ἐν τούτοις, τὸν 16ον αἰῶνα τὸ φορτίον ἐνός πλοίου ἐρχομένου ἀπὸ τὰς Ἰνδίας εἰς τὴν Λισσαβῶνα ὑπερέβαινε τὸ μεγαλύτερον καραβάνι. Τὰ φορτηγὰ τῆς ἐποχῆς ἔφθανον τοὺς 2000 τόννους, δηλαδὴ 2 ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα, ἐνῶ τὸ σύνηθες φορτίον τῆς καμήλου εἶναι 150 χιλιόγραμμα.

Οἱ νέοι δρόμοι ἦσαν περισσότερον θαλάσσιοι παρὰ ἡπειρωτικοί, περισσότερον ὠκεάνιοι παρὰ μεσογειακοί. Οἱ μεγάλοι ὠκεάνιοι δρόμοι εἶχον τρεῖς κατευθύνσεις: 1) μεταξὺ δυτικῆς Εὐρώπης, Ἀκρωτηρίου, Ἰνδιῶν, νήσων Σόνδης, Κίνας καὶ Ἰαπωνίας· 2) μεταξὺ Λισσαβῶνος καὶ Βραζιλίας· 3) μεταξὺ Σεβίλλης καὶ Μεξικοῦ.

Ἡ εἰσαγωγή καθαρῶς ἀμερικανικῶν προϊόντων, ἀραβοσίτου, καπνοῦ, κακάο, βανίλλιας, ἀργότερα καὶ πατάτας, ἤλλαξεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τῶν Εὐρωπαϊῶν. Οἱ Εὐρωπαῖοι εἰσήγαγον εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὰ εἶδη τῶν ἰδικῶν μαρσιτηρῶν, λαχανικά, ὀπωρικά, σακχαροκάλαμον, ἵππους, βοῦς, ἀκόμη καὶ καφὲν καὶ βάμβακα.

Οἱ Πορτογάλοι καὶ οἱ Ἰσπανοὶ ἀπηγόρευον αὐστηρῶς εἰς τὰς ἀποικίας νὰ φυτεύσουν ὅ,τι φύεται εἰς τὴν Πορτογαλίαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν.

Εἰς τὴν Ἀσίαν αἱ Ἰνδαὶ ἔδιδον πιπέρι, κανέλλαν καὶ ὄπιον, αἱ νῆσοι τῆς Σόνδης σάνδαλον (ἐρυθρόξύλον διὰ βαφήν), καμφοράν, μοσχοκάρυον, ἡ Περσία τάπητας καὶ ἵππους, ἡ Κίνα μέταξαν, σινικὴν μελάνην, πορσελάνην, ὀρείχαλκον. Ἡ χρῆσις τῶν ἐξωτικῶν αὐτῶν προϊόντων ἐγενικεύθη καὶ ἡ τιμὴ των ἔπεσε.

Ἐγινε ζωηροτάτη ἐκμετάλλευσις τῶν εὐρεθέντων εἰς τὰς νέας χώρας μεταλλείων. Μεγάλαι ποσότητες χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἰσέρρευσαν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀγοράν. Ἡ συνολικὴ περιουσία τῆς Εὐρώπης εἰς εὐγενῆ μέταλλα, ἐνῶ τὸ 1500 ἀντεπροσώπευε 2 1/2 χρυσᾶ

δισεκατομμύρια ηῦξήθη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 16ου αἰῶνος εἰς 4 δισεκατομμύρια. Ὁ τόκος κατῆλθεν εἰς 5%, ἡ ἀξία τοῦ χρήματος εἰς τὸ 1/6 τῆς παλαιᾶς.

Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς, φύσει μικρᾶς ἀντοχῆς καὶ ἀπὸ τὴν κακὴν χρησιμοποίησιν, ἐξηφανίσθησαν ἢ ἔφυγον εἰς τὰ δάση. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἀποικοὶ ἐχρειάζοντο ἐργατικὰς χεῖρας διὰ τὰ μεταλλεῖα καὶ τὰς φυτείας, αἱ ὁποῖαι ἀνεπτύχθησαν τὸν 16ον καὶ 17ον αἰῶνα, ἤρχισαν νὰ εἰσάγουν μαύρους ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν. Παρὰ τὰς ἀσθενεῖς διαμαρτυρίας τῶν ἰεραποστόλων, ἡ μαύρη φυλὴ ἀκουσίως μετηνάστευσεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
 ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β. ΠΕΤΡΟΪΔΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

Η ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Μετά μακρὰν ζύμωσιν, ἣ ὁποία ἔγινε, καθὼς γνωρίζομεν, τοὺς τελευταίους αἰῶνας τῶν μέσων χρόνων, ἤρχισε ζωηρὰ πνευματικὴ κίνησις εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ἰδίως εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Τὰ ταξίδια, τὸ ἐμπόριον, ὁ πλοῦτος, ἐξύπνησαν τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος δὲν ἱκανοποιεῖται πλέον ἀπὸ τὴν ἀπλὴν θεολογικὴν μόρφωσιν. Ἰδίως εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπως εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἐδημιουργήθησαν μικραὶ ἀνθηραὶ πολιτεῖαι, Φλωρεντία, Μιλᾶνον, Ρώμη κτλ., αἱ ὁποῖαι παρεῖχον πρόσφορον ἔδαφος εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν. Ἀναπτύσσονται νέαι ἰδέαι περὶ πολιτείας, τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ζωῆς καὶ παραλλήλως ἡ ὁρμὴ πρὸς νέας μορφὰς τῆς πνευματικῆς παραγωγῆς καὶ τῆς τέχνης.

ΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ

Ἡ Ἰταλία κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἦτο τὸ θέατρον τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν δύο καθολικῶν ἐξουσιῶν, τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας (τῆς Ἁγίας Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας) καὶ τοῦ Πάπα. Ἀλλὰ κατὰ τὰ μέσα τοῦ 13ου αἰῶνος παρέλυσεν ἡ δύναμις τῶν αὐτοκρατόρων, οἱ δὲ Πάπαι ἀπὸ τοῦ 1305 ἦσαν αἰχμάλωτοι τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Ἀβινιόν. Ἡ Ἰταλία, ἀπαλλαγεῖσα τότε ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς ἰσχυρὰς ἐξουσίας, εὐρέθη διηρημένη εἰς δεκάδας κρατῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ σημαντικώτερα ἦσαν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ μέσον, τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας πρὸς νότον, αἱ μεγάλαι δημοκρατικαὶ πόλεις Βενετία, Μιλᾶνον, Φλωρεντία πρὸς βορρᾶν.

Τὰ κράτη τῆς Ἰταλίας διετέλεσαν εἰς ἀτελευτήτους προστριβὰς καὶ ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν μεγάλων οἴκων διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας ἐπροκάλεσεν αἱματηρὰς συγκρούσεις. Τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου τὰ κράτη καὶ αἱ πολιτεῖαι ἀναθέτουν εἰς πολεμιστὰς ἐξ ἐπαγγέλ-

ματος, ἀρχηγούς μισθοφόρων, εἰς τοὺς περιφήμους Condottieri, οἱ ὅποιοι γίνονται πολλάκις κύριοι τῆς ἐξουσίας καὶ ἰδρύνουν πραγματικὰς τυραννίδας, τὰς ὁποίας προσπαθοῦν νὰ ἐξασφαλίσουν δι' ἑαυτοὺς καὶ τὴν οἰκογένειάν των μὲ πᾶν μέσον.

Οἱ μικροὶ ἡγεμόνες τῆς Ἰταλίας ἐκυβέρνησαν αὐταρχικῶς στηριζόμενοι εἰς τοὺς ἐνόπλους των. Ἐδωσαν τοιουτοτρόπως πρῶτοι τὸ ὑπόδειγμα ἀπολύτου μοναρχίας καὶ τοῦ μονίμου στρατοῦ εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης. Ὑποχρεωμένοι νὰ ζοῦν «ἐπικινδύνως», εἶχον τὸ πνεῦμα διαρκῶς ἀγρυπνον. Ἐπροστάτευσαν τοὺς σοφοὺς καὶ καλλιτέχνους, κυρίως διὰ νὰ χρησιμοποιήσουν τὰς τεχνικὰς των γνώσεις πρὸς κατασκευὴν ὀχυρωμάτων, μηχανῶν, τηλεβόλων, συγχρόνως ὅμως διότι ἀπέκτησαν τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ.

Τὴν νέαν ἀντίληψιν περὶ τοῦ ἡγεμόνος ἐκθέτει ὁ Φλωρεντινὸς συγγραφεὺς Μακιαβέλλι εἰς τὸ ὀνομαστὸν σύγγραμμα περὶ τοῦ ἡγεμόνος (Il principe):

«Συζητεῖται, γράφει, ἂν εἶναι προτιμότερον (ὁ ἄρχων) νὰ εἶναι ἀγαπητὸς ἢ ἐπίφοβος. Εὐκταῖα εἶναι καὶ τὰ δύο. Ἐπειδὴ ὅμως αὐτὸ εἶναι δύσκολον καὶ χρειάζεται νὰ γίνῃ ἐκλογή, πρέπει νὰ προτιμήσωμεν τὸ δεύτερον... Ἄλλως τε οἱ ἄνθρωποι τολμοῦν νὰ προσβάλλουν ὀλιγώτερον ὅσους φοβοῦνται παρὰ ὅσους ἀγαποῦν... Μοναδικὸς σκοπὸς τοῦ ἄρχοντος πρέπει νὰ εἶναι νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐξουσίαν του... Τὸ συμφέρον τοῦ κράτους ὑποχρεώνει πολλάκις τὸν ἡγεμόνα νὰ παραβῇ τὸν λόγον καὶ τὴν πίστιν του καὶ νὰ πράξῃ ἐναντίον τῆς φιλανθρωπίας, τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς θρησκείας... Ὅπου πρόκειται διὰ τὸ ἀγαθὸν τῆς πατρίδος, δὲν πρέπει νὰ ὑπολογίζῃ κανεὶς, ἂν εἶναι δίκαιον ἢ ἄδικον, ἥπιον ἢ ἀπάνθρωπον, ἀξιέπαινον ἢ ἀξιοκατάκριτον».

Η ΝΕΑ ΑΝΤΙΛΗΨΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ὅπως ἡ πολιτεία ἀπηλλάγη ἀπὸ τὰς καθολικὰς δυνάμεις, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἐξάρτησιν ἀπὸ τὰς κοινότητας, σωματεῖα, συντεχνίας καὶ κοινωνικὰς τάξεις. Ἡ Ἀναγέννησις ἐκήρυξε τὴν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος, τὸ δικαίωμα τοῦ ἀτόμου νὰ δημιουργήσῃ τὴν ζωὴν του. Καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐλεύθερος πλέον, ἐστράφη πρὸς τὸν κόσμον, ἀνεκάλυψε τὸν κόσμον καὶ τὸν ἑαυτὸν του. Τὴν θέσιν τοῦ ἀσκητισμοῦ, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς φυγῆς ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὸν πόθον λυτρώσεως, ἔλαβον ἢ χαρὰ, ἢ ἀγάπη τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, ὁ πόθος ἰσχύος καὶ κοσμικῆς ἀπολαύσεως. Ἀνεγεννήθη δηλαδὴ τὸ ἀρχαῖον εὐθυμον πνεῦμα.

Ὁ ἄνθρωπος δηλαδή ἀρχίζει τὴν ἐποχὴν αὐτὴν νὰ συγκινηθῆται ἀπὸ τὰς φυσικὰς καλλονάς, ἐνθουσιάζεται ἀπὸ πᾶν ὅ,τι δίδει χρῶμα καὶ λάμψιν εἰς τὸν κόσμον. Ἐλέχθη, ὅτι ὁ νεώτερος ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ ποιητὴς Πετράρχης ἀνέβη εἰς ἕν ὄρος, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου.

Ἄλλ' ὅστις θέλει νὰ ἐπικρατήσῃ εἰς τὴν πλήρη ἀγώνων ζωὴν ὀφείλει νὰ ἀναπτύξῃ ἰδιαιτέρας ἱκανότητας. Ὁ ἄνθρωπος ὡς ἄτομον, ὡς προσωπικότης, ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ ἀναπτύξῃ τὰς πνευματικὰς, ψυχικὰς καὶ σωματικὰς ἱκανότητας ἐν πλήρει ἐσωτερικῇ ἁρμονίᾳ. Ἡ πολυμερὴς μόρφωσις, ὁ καθολικὸς ἄνθρωπος, ὁ homo universalis, ἔγινε τὸ ἰδανικὸν τῆς ἐποχῆς. Ἀκριβῶς εἰς τὴν δίψαν αὐτὴν πρὸς γνῶσιν, μάθησιν, μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν ὅλων τῶν ἱκανοτήτων συνίσταται ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ Ἀναγέννησις.

ΣΤΡΟΦΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Ἡ νοσταλγία πρὸς γνῶσιν ὤθησε τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀνακαλύψουν τοὺς ἀρχαίους. Παρατήρησαν, ὅτι εἰς τὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων ἐκρύπτοντο θησαυροὶ πολύτιμοι. Κατ' ἀρχὰς ἐμελέτησαν τοὺς Λατίνους συγγραφεῖς, διότι ἡ λατινικὴ ἦτο γνωστὴ εἰς τὴν Δύσιν ὡς γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Πετράρχης τὸ 1354 ἔγραφεν εἰς ἕνα φίλον, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶχε κάμει δῶρον τὸν Ὅμηρον εἰς τὸ πρωτότυπον: «Ὁ Ὅμηρός σου εἶναι βωβὸς δι' ἐμὲ ἢ ἐγὼ εἶμαι κωφὸς δι' αὐτόν. Ἐν τούτοις χαίρω καὶ μόνον νὰ τὸν βλέπω ἔμπρός μου καὶ πολλάκις ἀναλογίζομαι τὸ βιβλίον καὶ λέγω μὲ στεναγμόν: ὦ, σὺ Μεγάλε, πόσον ἐπιθυμῶ νὰ σὲ ἀκούσω!» Ἄλλ' ἀπὸ τὸν 15ον αἰῶνα ἤρχισεν ἡ μετανάστευσις Ἑλλήνων λογίων εἰς τὴν Δύσιν, ἰδίως εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠνάγκασε πολλοὺς νὰ καταφύγουν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἐδίδαξαν τὴν ἑλληνικὴν. Συγχρόνως ἐκομίσθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην πολλὰ χειρόγραφα τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Οἱ λόγιοι τῆς Δύσεως παρατήρησαν τότε, ὅτι οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἦσαν πολὺ ἀνώτεροι καὶ ὅτι ἐχρησίμευσαν ὡς ὑπόδειγμα εἰς τοὺς Λατίνους. ἤρχισαν ἐπίσης νὰ κατανοοῦν καλύτερον καὶ νὰ ἀγαποῦν τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Τότε ὁ βίος καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν ἀρχαίων ἔγινεν ἀντικείμενον λατρείας καὶ οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως εἶδον εἰς αὐτὸν πραγματοποιημένον τὸ ἰδανικὸν τῆς ἐλευθέρας καὶ ἁρμονικῆς ἀναπτύξεως τῶν πνευματικῶν.

κῶν καὶ σωματικῶν δεξιότητων τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ μόρφωσις διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς γλώσσης τῶν ἀρχαίων ἐθεωρήθη ἢ μᾶλλον ἐμπρέπουσα εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἡ ἐνασχόλησις εἰς αὐτὰ ὠνομάσθη ἀνθρωπιστικαὶ σπουδαὶ (*studia humaniora* ἢ *humanitatis*) καὶ ἡ διανοητικὴ αὐτῆ κίνησις ἀνθρωπισμὸς (*humanismus*).

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ

Πρὸ τῶν νέων ἰδανικῶν ὑποχωρεῖ ἡ παλαιὰ διαίρεσις τῆς κοινωνίας εἰς τάξεις. Δημιουργεῖται νέα διάκρισις, μορφωμένων καὶ ἀμορφῶτων. Πνεῦμα καὶ μόρφωσις θεωροῦνται πρώτην φορὰν ἀπαραίτητα διὰ τὴν γυναῖκα.

Ἡ νέα ἀριστοκρατία τοῦ πνεύματος δημιουργεῖ κοινωνικοὺς τρόπους καὶ πλῆθος λεπτῶν ἐνασχολήσεων καὶ ἀπολαύσεων, ὅποια δὲν εἶχεν ἴδει ὁ κόσμος ἀπὸ τὸν καιρὸν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἐκτιμᾶται ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἔχει γνώσεις, καλαισθησίαν, καλὴν συμπεριφορὰν. Ὁ ἐκλεκτὸς ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς εἶναι ἕξ ἴσου δεξιὸς εἰς τὴν ἰπασίαν, ξιφομαχίαν, κυνήγιον καὶ χορὸν, ὅσον καὶ ἔμπειρος εἰς τὰς σοφὰς ἐνασχολήσεις. Φιλόμουσοι ἡγεμόνες καὶ κληρικοὶ ὑποστηρίζουν τὴν κίνησιν.

Ἔστι πνευματικῆς ζωῆς ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος εἶναι ἡ Φλωρεντία, ὅπου ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν ἐρίων συγκεντρῶνουν μεγάλα κεφάλαια καὶ δημιουργοῦν μεγάλας Τραπεζάς. Οἱ Μεδικοί (*Medici*), ἰδιοκτῆται μεγάλου τραπεζιτικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ οἴκου, ἀποκτοῦν εἰς τὴν πόλιν ἡγεμονικὴν δύναμιν. Ὁ Κόσιμος καὶ ἰδίως ὁ Λορέντσος, ὁ ἐπικληθεὶς μεγαλοπρεπῆς, εἶναι ὁ ὀνομαστὸς Μαικήνας τῆς ἐποχῆς. Εἰς τὸ μέγαρόν του, ὅπως ἄλλοτε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους, συναντῶνται αἱ ἐξοχώτεραι κεφαλαὶ τῆς Ἰταλίας καὶ συζητοῦν περὶ τὴν φιλόξενον τράπεζαν περὶ Ἰησοῦ καὶ Πλάτωνος καὶ ὄνειρεύονται νέαν θρησκείαν, ἡ ὅποια θὰ ἐνώσῃ χριστιανικὴν ἠθικότητα καὶ ἑλληνικὴν καλαισθησίαν.

Ἡ στροφή εἰς τὰ ἐγκόσμια καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐπροχώρησε τόσον, ὥστε νὰ σκανδαλίσῃ τοὺς ἀπλουστέρους. Περὶ τὸ 1500 ἠκούσθη ἡ βιαία διαμαρτυρία τοῦ δομινικανοῦ μοναχοῦ Σαβοναρόλα (*Savonarola*), ὁ ὁποῖος εἰς τὰ φλογερὰ κηρύγματά του ὠνόμαζε τὴν Φλωρεντίαν ἀμαρτωλήν, τοὺς ἰσχυροὺς Μεδίκοις καὶ τοὺς φίλους των «εἰδωλολάτρας». Ἐπὶ κεφαλῆς λαϊκῆς ἐξεγέρσεως προσεπάθησε νὰ ἀλλάξῃ

ξη τὸν ρυθμὸν τῆς ζωῆς εἰς τὴν πόλιν, ἀρχαῖα καλλιτεχνήματα ἐθραύσθησαν, συγγράμματα τῶν «εἰδωλολατρῶν» ἐκάησαν. Ὁ Σαβοναρόλα ἐτελείωσε τὴν ζωὴν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ὡς αἰρετικός.

Τὸν 16ον αἰῶνα τὴν ἡγεσίαν ἔλαβεν ἡ Ρώμη. Εἰς τὴν πόλιν, ἡ ὁποία διέσωζε περισσοτέρας ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, εἶχον συναθροισθῆ μεγάλα πλούτη. Ἐπὶ τῶν παπῶν Ἰουλίου Β' καὶ Λέοντος Γ' ἡ Ἀναγέννησις ἔφθασεν εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἀνθησιν. Ὁ πάπας Λέων Γ' ἦτο υἱὸς τοῦ Λορέντσου τῶν Μεδίκων.

Ἡ Ἀναγέννησις λοιπὸν παρουσιάζει δύο περιόδους, τῆς Φλωρεντίας, τὸν 15ον αἰῶνα, καὶ τῆς Ρώμης, τὸν 16ον αἰῶνα.

Οἱ Ἕλληνες Λογιοὶ εἰς τὴν Δύσιν

Ἡ Ἰταλία, πολὺ πλησίον εἰς τὴν Ἀνατολήν, δὲν διέκοψε ποτὲ τὰς σχέσεις τῆς με αὐτήν. Εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν διατηροῦνται ἀκόμη σήμερον ἑλληνόφωνοι καὶ εἰς μοναστήρια τῆς Καλαβρίας δὲν ἔπαυσε νὰ καλλιεργεῖται ἡ ἑλληνικὴ.

Ὅταν ἡ ἐξάπλωσις τῶν Ὀθωμανῶν ἐδημιούργησε θλιβερὰν κατάστασιν εἰς τὴν Ἀνατολήν, πολλοὶ λόγιοι ἐζήτησαν καταφύγιον εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὡς πρῶτος γνήσιος Ἕλληνας διδάξας τὴν ἑλληνικὴν (εἰς τὴν Βενετίαν, Φλωρεντίαν, Παβίαν, Ρώμην) ἐμφανίζεται περὶ τὸ 1415 ὁ **Μανουὴλ Χρυσολωρᾶς**. Ἀργότερα ἦλθεν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ **Ἰωάννης Χρυσολωρᾶς**, ὁ ὁποῖος εἶχε μαθητὴν τὸν **Φραγκίσκον Φίλελφον** (Filelfo, Philelphus, 1390 - 1461), ὁ ὁποῖος διεκρίθη ὡς ἑλληνιστὴς καὶ συνεζεύχθη τὴν λογίαν θυγατέρα τοῦ διδασκάλου τοῦ Θεοφανώ.

Εἰς τὸ Μιλᾶνον ἐδίδαξεν ὁ Κωνσταντινουπολίτης **Κωνσταντῖνος Λάσκαρης**. Τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην ἔστειλεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ σουλτάνου Βαγιαζίτ, διαδόχου τοῦ Μωάμεθ, ὁ Λορέντσος Μέδικος, διὰ νὰ ἀγοράσῃ ἑλληνικὰ χειρόγραφα.

Αἱ δύο σύνοδοι πρὸς ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν (Φερράρας, Φλωρεντίας, 1439) ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν Ἰταλίαν πολλοὶ ἐπίσημοι Ἕλληνες. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ὁ ἐξοχώτερος τῶν Ἑλλήνων λογίων τῆς ἐποχῆς, ὁ **Γεώργιος Γεμιστὸς ἢ Πλήθων** (1355-1450), ὁ πλατωνικὸς ἢ ὀρθότερον νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος, ἐρωτευμένος μετὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἰδιαιτέρως μετὰ τὸν Πλάτωνα. Ἦτο ἐπιβλητικὴ φυσιογνωμία καὶ πολυμαθὴς μετὰ θρησκευτικὰς τάσεις. Ὁ Πλήθων παρέμει-

νεν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Μεδίκων καὶ εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἀγάπη τοῦ Πλάτωνος ἀπὸ τοὺς λογίους τῆς Ἰταλίας.

Φίλος καὶ ὁμοϊδεάτης του ἦτο ὁ **Βασίλειος Βησσαρίων**, γεννηθεὶς εἰς τὴν Τραπεζοῦντα τὸ 1403. Ἠκολούθησε τὸν βασιλέα Ἰωάννην Παλαιολόγον εἰς τὴν Φλωρεντίαν καὶ ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν (1439). Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς προσπαθείας ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου προήχθη εἰς καρδινάλιον καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ γίνῃ πάπας. Διαλλακτικὸς φύσει καὶ ἀγαθός, ἐστενοχωρεῖτο διὰ τὴν ἐμπάθειαν τῶν προσφύγων λογίων εἰς τὰς συζητήσεις των, ἡ ὁποία ἐκινδύνευε νὰ τοὺς ἐκθέσῃ πρὸ τῶν ξένων. Οἱ Ἕλληνες λόγιοι δηλαδή, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἦσαν διηρημένοι εἰς ἀριστοτελικούς καὶ πλατωνικούς καὶ ἐξηκολούθησαν καὶ ἐκεῖ τὰς φιλονικίας των. Ἦθελον μάλιστα νὰ περιπλέξουν καὶ τὸν Βησσαρίωνα, ἐπειδὴ ἔτρεφεν, ὅπως ὁ Πλήθων, μεγαλυτέραν συμπάθειαν πρὸς τὸν Πλάτωνα. Ὁ ἴδιος ἠθέλε μὲ πάντα τρόπον νὰ κατευνάσῃ τὰ πνεύματα. «Ἐμὲ δέ, γράφει, φιλοῦντα μὲν ἴσθι Πλάτωνα, φιλοῦντα δ' Ἀριστοτέλη καὶ ὡς σοφωτάτω σεβόμενον ἔκατέρω».

ΧΑΡΤΗΣ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ

Τὴν διάδοσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν γραμμάτων διηυκόλυναν ἡ γενίκευσις τῆς χρήσεως τοῦ χάρτου καὶ ἡ τελειοποίησις ὠρισμένων τεχνικῶν μέσων, ἰδίως ἡ ἀνακάλυψις τῆς τυπογραφίας.

Ὁ χάρτης ἦτο γνωστός εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀπὸ παλαιότερων χρόνων. Οἱ Ἀραβες ἔμαθαν αὐτὸν ἀπὸ Σίνας αἰχμαλώτους τὸ 751 καὶ πρῶτην φορὰν τὸν 11ον αἰῶνα ἔγινε γνωστός εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ χρῆσις του ὅμως ἐγενικεύθη πολὺ ἀργότερα, κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα.

Ἡ τυπογραφία ἀνεπτύχθη ἀπὸ τὴν ξυλογλυπτικὴν καὶ ξυλογραφίαν. Ἀπὸ μακροῦ δηλαδὴ ἐγνώριζον νὰ σκαλίζουν ἐπὶ ξύλου εἰκόνας μετὰ ρητῶν, ἀρχικὰ χειρογράφων, κοσμήματα καὶ ὀλοκλήρους φράσεις καὶ νὰ ἀποτυπώνουν αὐτὰ ἐπὶ πανίου καὶ βραδύτερον ἐπὶ χάρτου. Πρῶτος ὁ Ἰωάννης Γούτεμπεργ (Gutenberg, 1397-1468) εἰς τὴν Μαγεντίαν (Mainz, ἐπὶ τοῦ Ρήνου) κατεσκεύασε μεμονωμένα κινητὰ στοιχεῖα ἀπὸ μέταλλον. Συνεταιρισθεὶς μετὰ τοῦ χρυσοχόου Φούστ (Fust), ἐπειδὴ ὁ ἴδιος δὲν εἶχε κεφάλαια, ἐτελειοποίησε τὴν

τέχνην αὐτὴν καὶ ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἔντυπον βιβλίον, τὴν Ἑλληνικὴν Γραφήν (Biblia latina vulgata). Ἡ σπουδαιότης ἐφεύρεσις διεδόθη ταχέως εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἰδίως εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν, ὅπου ὁ Ἄλδος Μανούτιος (Aldus Manutius) ἐτύπωσεν ἀρχαίους συγγραφεῖς (editiones principes, Βενετία περὶ τὸ 1470).

1453

Διὰ τῆς τυπογραφίας τὸ βιβλίον ἔπαυσε νὰ εἶναι κτῆμα τῶν πλουσίων καὶ ἔγινε προσιτὸν εἰς τοὺς πολλούς.

Οἱ ἄνθρωπισται

Οἱ λόγιοι ἐξέθαψαν ἀπὸ τὰς βιβλιοθήκας τῶν μοναστηρίων τὰ κείμενα τῶν μεγάλων συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος, Πλάτωνος, Πινδάρου, Λουκιανοῦ, Λουκρητίου, Κικέρωνος κτλ., τὰ ἐξέδωσαν καὶ τὰ ἐσχολίασαν καὶ ἐθαύμασαν τὸ ὕψος καὶ τὰς ἰδέας των. Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Κικέρων ἀπεθεώθησαν. Ὁ Μαρσίλιος Φικίνος (Marsilio Ficino, 1443-1499) παρέστησε τὸν Πλάτωνα ὡς ἀρχαῖον θεόν, ὁ ὁποῖος προανήγγειλε τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι του ἴδρυσαν εἰς τὴν Φλωρεντίαν τὴν Πλατωνικὴν Ἀκαδημίαν, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐπεδίδοντο εἰς σοφὰς συνομιλίας εἰς τὴν πόλιν καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν ὁδῶν τῆς Τοσκάνης τῶν φυτευμένων μετέλαιας καὶ κυπαρίσσους.

Αἱ δύο κλασσικαὶ γλώσσαι ἐθεωρήθησαν αἱ μόναι ἄξιοι νὰ γραφοῦν. Ὁ Κικέρων ἔγινε πρότυπον κλασσικοῦ ὕφους. Ἡ μεσαιωνικὴ λατινικὴ τῆς ἐκκλησίας περιεφρονήθη.

Εἰς τὴν ἐκκαθαρισθεῖσαν αὐτὴν λατινικὴν ἔγραψαν οἱ λόγιοι τῆς ἐποχῆς ἱστορίας καὶ ἄφθονα ποιήματα. Εἰς τὰ ἀνθρωπιστικὰ σχολεῖα ἔγραφον καὶ ἔπαιζον δράματα εἰς τὴν λατινικὴν, ἑλληνικαὶ καὶ λατινικαὶ λέξεις εἰσῆλθον εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ οἱ λόγιοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ἐξελληνίσουν ἢ νὰ ἐκλατινίσουν τὰ ὀνόματά των. Ὁ Hauslicht ἔγινεν Οἰκολαμπάς, ὁ Schwarzerd Μελάγχθων, ὁ Schmied Faber καὶ ὁ Weber Textor.

Ο ΕΡΑΣΜΟΣ (1467-1536)

Πολλὰ χωρὰ τῆς Εὐρώπης εἶχον λατινιστὰς καὶ ἑλληνιστὰς. Ὅλους ὅμως ὑπερέβη εἰς τὴν φήμην ὁ ὀλλανδὸς λόγιος ἀπὸ τὸ Ρότερδαμ, ὁ γνωστὸς μὲ τὸ ἐξελληνισμένον ὄνομά του Ἐρασμος (Desiderius). Προωρισμένος διὰ τὸ ἱερατικὸν στάδιον, ἐστράφη εἰς τὰ

κλασσικά γράμματα καὶ μὲ τὴν ἔξαιρετικὴν του εὐφυΐαν ἔγινεν ἐν-
τριβέστατος γνῶστης τῶν ἀρχαίων. Ἐγραφε τὴν λατινικὴν εἰς ἕφος
Κικερῶνειον, ἔγραφε τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἤθελε νὰ τὴν προφέρῃ ὅπως

Ἐρασμος.

αὐτῶν εἶναι ὁ Ἐπαινος τῆς μωρίας (*Laus stultitiae*), διὰ
τοῦ ὁποίου σατιρίζει ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀνθρωπίνης μωρίας καὶ τὴν
σχολαστικότητα καὶ ἀμάθειαν τῶν καθηγητῶν τῶν μεσαιωνικῶν πα-
νεπιστημίων.

ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ἀλλὰ δὲν ἤργησε νὰ γίνῃ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ κλασικισμοῦ.
Οἱ εὐρωπαῖοι παρετήρησαν, ὅτι εἰς ξένην καὶ νεκρὰν γλῶσσαν δὲν
ἦτο δυνατὸν νὰ γραφοῦν ἔργα ζωντανά, ἐστράφησαν πρὸς τὴν γλῶσ-
σαν των καὶ ἐντὸς ὀλίγου τὰ λαϊκὰ ἰδιώματα, ἢ ἰταλική, ἢ γαλλικὴ,
ἢ ἰσπανικὴ, ἢ ἀγγλικὴ κτλ. ὑψώθησαν εἰς γραφομένας γλώσσας καὶ
ἀνέδειξαν ἀξιολόγους συγγραφεῖς. Τοιοῦτοτρόπως ἐγεννήθησαν αἱ
ἐθνικαὶ λογοτεχνίαι.

Ἡ Ἰταλία εἶχε μεγάλους συγγραφεῖς εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν
πολὺ πρὸ τοῦ 15ου αἰῶνος. Ὁ ἐπιβλητικώτερος ἀπ' αὐτούς, ὁ Δάντης
(1265 - 1321), ἔγραφε τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν καὶ ἔγινεν ὑπόδειγμα τῆς

X. Θεοδορίδου - Α. Λαζάρου

γραπτῆς ἰταλικῆς, ἡ ὁποία ἀπέβη τὸ μέσον διὰ τὴν πνευματικὴν ἐνότητα τῆς κατατεμαχισμένης πατρίδος του. Ὁ **Πετράρχης** (1304-1374) εἰς τοὺς ἰταλικοὺς στίχους ὀφείλει τὴν φήμην ὡς λυρικός ποιητής, ἐνῶ τὰ λατινικά του ποιήματα ἐλησμονήθησαν.

Εἰς τὸν 14^{ον} αἰῶνα ἀνήκει ἐπίσης ὁ **Βοκκάκιος** (1313-1365), λατινιστῆς καὶ ἑλληνιστῆς, πολυμαθῆς καὶ εὐφρέστατος. ἐργάζεται διὰ τὴν διάδοσιν ἀνθρωπιστικῶν γνώσεων εἰς εὐρύτερους κύκλους, γράφει λατινικά συγγράμματα καὶ ποιήματα, ἐγένεν ὅμως ἀθάνατος μετὰ τὰ εὐφρέστατα εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν διηγήματά του, τὴν **Δεκαήμερον**.

Μετὰ τὴν διάδοσιν τῶν ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν οἱ λόγιοι ἐπανῆλθον εἰς τὰς κλασσικὰς γλώσσας καὶ ἐμεσολάβησε παροδικὴ ἀναβίωσις τῆς λατινικῆς. Ἀλλ' ἡ προσπάθεια νὰ ἀναστήσουν τὴν γλῶσσαν τοῦ **Κικέρωνος** ἀπέτυχε καὶ ἐπεκράτησεν ὀριστικῶς ἡ ἰταλική, ἡ διάλεκτος τῆς Φλωρεντίας, ἡ τοσκανικὴ, ἡ ὁποία ἐπεβλήθη ὡς γραφομένη καὶ ὡς πνευματικὸς σύνδεσμος τοῦ ἰταλικοῦ ἔθνους. Τὸν 16^{ον} αἰῶνα ἡ Ἰταλία ἀνέδειξε ἀξιολόγους πεζογράφους καὶ ποιητάς.

Ὁ **Νικόλαος Μακιαβέλλι** (Nicolas Machiavelli, 1469-1527), διοικητικὸς καὶ διπλωματικὸς ὑπάλληλος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος του Φλωρεντίας, ἐμελέτησε τὴν πολιτικὴν τῆς ἐποχῆς του, ἔγραψε τὴν ἱστορίαν τῆς φλωρεντινῆς πολιτείας καὶ εἰς τὸ περιβόητον βιβλίον του ὁ ἡγεμὼν (il principe, 1513) ἐξέθεσε τὴν ἀποψίν του περὶ τῆς διοικήσεως τῶν πολιτειῶν. Πατριώτης θερμός, ἐπόνει διὰ τὴν διαίρεσιν τῆς Ἰταλίας καὶ ἐπεθύμει τὴν ἐπικράτησιν ἑνὸς οἰουδήποτε ἡγεμόνος καὶ μετὰ ὅποιονδήποτε μέσον. Διὰ τοῦτο θέτει ὑπεράνω πάντων, ὑπὲρ τὴν ἠθικὴν καὶ φιλανθρωπίαν, τὴν πολιτικὴν σκοπιμότητα. Τὴν ἀποκρουστικὴν αὐτὴν ἀποψίν ὠνόμασαν **μακιαβελισμὸν**. Ὁ Μακιαβέλλι γράφει εἰς ὕφος λιτόν, σταθερόν, ἐκφραστικὸν καὶ ζωηρόν.

Ὄνομαστοὶ εἶναι οἱ Ἰταλοὶ ποιηταὶ τοῦ 16^{ου} αἰῶνος. Ὁ **Ἀριόστο** (Agiosto, 1474-1533), μετὰ ρωμαντικὴν φαντασίαν, μετὰ τὸ χάρισμα ἀκριβοῦς παρατηρήσεως, μετὰ οἷστρον ἀπαράμιλλον καὶ σπάνιον αἴσθημα τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ μέτρου, διηγήθη εἰς τὸ εὐθυμογραφικὸν ἔπος **Ρολάνδος μαινόμενος** (Orlando furioso) τὴν περιπέτειαν τοῦ γάλλου μεσαιωνικοῦ ἥρωος, τοῦ ἀνεψιοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ὁ ὁποῖος, ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν μιᾶς εἰδωλολάτρινος, χάνει

τὸ λογικόν του καὶ διέρχεται/μανιώδης, ἀναστατώνων τὰ πάντα, τὴν Γαλλίαν, Ἰσπανίαν καὶ Βόρειον Ἀφρικὴν. Θεραπεύεται δὲ μόλις, ἀφοῦ ἐπανεῦρε τὸν ἐγκέφαλόν του, ὁ ὁποῖος ἐπὶ μακρὸν ἔμεινε κρυμμένος εἰς τὴν σελήνην, μεταξὺ πλήθους ἄλλων ἐξαφανισθέντων πραγμάτων, δακρύων ἔραστῶν, αὐταπάτης, εὐγνωμοσύνης καὶ ἀναριθμητῶν ἐγκεφάλων.

Ὁ **Τορκοῦτος Τάσσο** (Torquato Tasso, 1544 - 1595), ἔγινεν ἐνδοξος ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἤδη ἔτους. Εἰς τὸ θελκτικώτατον ἔπος Ἑλευθερώσεις τῆς Ἱεροουσαλήμ ἐξύμνησε τοὺς ἱππότες τῆς πρώτης σταυροφορίας καὶ περισσότερον ἀκόμη τὰς φανταστικὰς περιπετείας τῆς μαγίσσης Ἀρμίδας. Ἡ ὑποβλητικὴ μαγεία τοῦ ὕφους, ἡ μουσικὴ τοῦ στίχου, ἡ ζωηρότης τῆς περιγραφῆς τῶν μαχῶν καὶ αἱ συναισθηματικαὶ περιπέτειαί θέτουν τὸ ἔργον εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας.

Ἡ ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων εἰς τὴν Γαλλίαν

Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀνθρωπιστικῆς κινήσεως ἔγινε μόλις τὸν 16ον αἰῶνα πραγματικῶς αἰσθητὴ εἰς τὰ γαλλικὰ γράμματα, διότι αὐτὰ εἶχον μακρὰν παράδοσιν ἀπὸ τὸν μεσαῖονα. Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀλλαγῆς μεθόδων διδασκαλίας ὁ Φραγκῖσκος Α΄ ἴδρυσεν τὸ Collège de France (1530), τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς ἔμβλημα νὰ διδάσκωνται τὰ πάντα, omnia docere.

Ἡ τυπογραφία ἐβοήθησε τὴν ἔκδοσιν διαρκῶς νέων κειμένων. Λεξικά, γραμματικαὶ καὶ μεταφράσεις ἐπολλαπλασιάσθησαν. Τῆς κινήσεως προΐστατο ὁ ἔξοχος λατινιστὴς καὶ ἑλληνιστὴς **Γουλιέλμος Μπυντέ** (Guillaume Budé, 1467 - 1540), ὁ ἔρασμος τῆς Γαλλίας, γραμματεὺς τοῦ βασιλέως καὶ ἐμψυχωτὴς τῶν κλασσικῶν σπουδῶν. Κατὰ προτροπὴν τοῦ Ὁ Ἄμυδ (Amyot) ἤρχισε τὴν ὀνομαστικὴν μετάφρασιν τοῦ Πλουτάρχου.

Παρὰ τὴν μεγάλην οἰκειότητα μὲ τὰ κλασσικὰ γράμματα γνήσιος γάλλος συγγραφεὺς, ἀπὸ τοὺς γνησιωτέρους ὅλων τῶν χρόνων, ἔμεινεν ὁ **Φραγκῖσκος Ραμπελαί** (François Rabelais, 1495 - 1553), ὁ ὁποῖος εἰς τὸ σατιρικὸν μυθιστόρημά του Gargantua et Pantagruel περιγράφει ὑπὸ μορφὴν χονδροῆς σατίρας τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς του καὶ διασύρει τὴν παιδαγωγικὴν μέθοδον τῶν μέσων χρόνων.

Ἡ νεοκλασσικὴ παιδεία ἐθριάμβευσε κατὰ τὸ μέσον τοῦ αἰῶνος.

ἀφοῦ εὐρέθη ὁ ἐπιτυχὴς συμβιβασμὸς τῶν δύο τάσεων. Ἡ ἀρχαιότης τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ εἶναι σκοπὸς ἀλλὰ μέσον, διὰ νὰ πλουτίσῃ τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν ὅλην τὴν δύναμιν καὶ τὴν λάμπριν της. Ἀντὶ νὰ πνίγῃ τὴν γαλλικὴν ἰδιοφυΐαν, παιδεύει καὶ ἀναπτύσσει αὐτήν. Τὸ δόγμα τῆς νέας αἰσθητικῆς ἐσάλπισε τὸ 1549 ὁ νεαρὸς Ἰωακεῖμ ντοῦ Μπελέυ (Joachim du Bellay) εἰς τὸ περίφημον μανιφέστο Ἀμυνα καὶ στολισμὸς τῆς Γαλλικῆς γλῶσσης (Défense et illustration de la langue française). Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ εἰργάσθη ἡ ὁμὰς τῶν ἑπτὰ ποιητῶν περὶ τὸν Πιέρ Ρονσάρ (Pierre Ronsard, 1524 - 1585), ἡ λεγομένη Πλειάς (Pleiade), τῶν ὁποίων ἡ γαλλικὴ μουσα ἐλλήνιζε καὶ ἐλατίνιζε.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος ἐσημείωσε μεγάλην ἀνάπτυξιν ἡ γαλλικὴ πεζογραφία, ἀντιπροσωπευθεῖσα ἀπὸ πολλοὺς συγγραφεῖς. Ὁ ἐξοχώτερος ἀπ' αὐτοὺς Μιχαὴλ Μονταίνι (Michel Montaigne, 1533 - 1593) εἰς τὰ Δοκίμιά του (Essais) ἐκθέτει τὰς γνώμας του περὶ διαφόρων συγχρόνων προβλημάτων ἀποδοκιμάζων τὰς θεολογικὰς συζητήσεις, αἱ ὁποῖαι φέρουν τὰς διαιρέσεις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ κρίνων μετ' ἐπεικίας τὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας. Ὑπὸ τὸν ἐλαφρὸν σκεπτικισμόν του κρύπτεται ἀκριβὴς γνῶσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ πολλὴ φιλανθρωπία.

Ἡ ἀναγεννησις εἰς τὴν ἰσπανίαν, ἀγγλίαν, γερμανίαν

Παραλλήλως πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς ἀνεπτύχθησαν τὰ γράμματα εἰς τὴν Ἰσπανίαν, εἰς τὰ ὁποῖα ἔδωσαν τροφήν τὰ καταπληκτικὰ γεγονότα τῶν ἀνακαλύψεων. Μετὰ πολλὰς ἀποπείρας ἡ γλῶσσα κατέστη ὥριμος καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 16ου αἰῶνος ἔγινεν ὄργανον πρὸς σπουδαίαν παραγωγὴν. Τὸ θέατρον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Λόπε ντὲ Βέγκα (Lope de Vega, 1562 - 1635), παρουσίασε πραγματικὸν θαῦμα. Ὁ γονιμώτατος συγγραφεὺς ἐμελέτησε τὴν ἰσπανικὴν κοινωνίαν, ἐσχεδίασε τοὺς τύπους της, μὲ τὴν αὐτὴν ἰκανότητα ἐχρησιμοποίησε ποικιλωτάτους ρυθμοὺς τοῦ στίχου καὶ παρήγαγε 1800 δράματα.

Ἄλλ' εἰς τὸν πεζὸν ὁ Μιχαὴλ Θερβάντες (Miquel de Cervantes, 1547 - 1616), ἔγραψε, μεταξὺ τοῦ 1604 καὶ 1614, τὸ ἀληθινὸν ἀριστούργημα τῆς ἐποχῆς καὶ ὅλης τῆς ἰσπανικῆς καὶ γενικώτερον τῆς

εὐρωπαϊκῆς λογοτεχνίας, τὸν περίφημον Δὸν Κιχώτην (Don Quichotte), διὰ τοῦ ὁποίου παρώδησε τὰ περὶ ἵπποτῶν μυθεύματα τῶν χρόνων του. Ὁ φαντασιόπληκτος ἥρωας του, παρὰ τὴν ἡμιπαραφροσύνην, τὰς ἀτυχεῖς περιπετείας καὶ τὰς κωμικὰς τύχας του, μένει ἔξαιρετικὸν πρόσωπον, τύπος αὐτοθυσίας καὶ εὐγενοῦς φρονήματος.

Ἡ Ἀγγλία ἐδυσκολεύθη νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὴν νέαν παιδεῖαν καὶ τεχνοτροπίαν. Ἡ μίμησις τῆς γαλλικῆς καὶ ἰταλικῆς παραγωγῆς μᾶλλον παρὰ τῆς ἀρχαιότητος εἶχε μικρὰν σχετικῶς ἀπόδοσιν εἰς τὰ

Γουλιέλμος Σαίξπηρ.

τρία πρῶτα τέταρτα τοῦ 16ου αἰῶνος. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος ὁμοῦ καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 17ου, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἐλισάβετ, ὁ Γουλιέλμος Σαίξπηρ (William Shakespeare, 1564 - 1616), παρορμηθεὶς ἀπὸ τὴν ἀναγέννησιν, ἀκολουθῶν ὁμοῦ τὴν ἔμπνευσιν τῆς μεγάλης του διανοίας παρὰ τὰ διδάγματα καὶ τοὺς κανόνας τῶν ἀνθρωπιστῶν, ἐδημιούργησε τὰ ἀθάνατα δράματά του, τῶν ὁποίων τὰς ὑποθέσεις ἔλαβεν ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν ἱστορίαν, τοὺς μύθους τῶν μέσων χρόνων καὶ τῆς ἀρχαιότητος.

Ἡ Γερμανία ἤλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ πνεῦμα τῶν δυτικωτέρων

εὐρωπαϊκῶν λαῶν διὰ τῆς ἐκ τῶν ἄνω ἐπιβολῆς, τῆς ιδρύσεως δηλαδὴ ἀνωτάτων ἐκπαιδευτηρίων ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων. Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Δ' ἰδρύσε τὸ 1348 τὸ πρῶτον Γερμανικὸν Πανεπιστήμιον εἰς τὴν Πράγαν, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκάλεσε διδασκάλους ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, οἱ ὅποιοι ἔφεραν μαζὶ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον καὶ ἐπέβαλον αὐτὸ εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὴν ὑπαλληλίαν.

Ὁ γερμανικὸς χουμανισμὸς ἔδραν εἶχε κυρίως τὰ πανεπιστήμια καὶ ἔμεινε σχεδὸν πάντοτε χριστιανικὸς καί, ὅταν ἐπέρασε τὸ στάδιον τῆς μιμήσεως, ἔγινεν ἐθνικιστικὸς. Οἱ γερμανοὶ λόγιοι δηλαδὴ ἤρχισαν νὰ ἐξεγείρωνται κατὰ τῆς ἐπιβολῆς τῶν δυτικῶν λαῶν, κατὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου καὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας. Τὸν χαρακτήρα αὐτὸν

τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὰς δυτικὰς δυνάμεις διετήρησεν ἡ γερμανικὴ διανόησις εἰς ὅλην τὴν ζωὴν της. Ἄλλ' οἱ γερμανοὶ λόγιοι, ἐπειδὴ ἔμειναν προσκεκολλημένοι εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, δὲν ἔδωσαν ἀξιόλογα λογοτεχνικὰ ἔργα κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ἡ ἀνακάλυψις τῶν νέων χωρῶν ἀνεστάτωσε τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν εἶχον περὶ τοῦ κόσμου οἱ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, καὶ ἀφύπνισε τὸ ἐρευνητικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μετὰ μακροὺς ἐνδοιασμούς ἔκαμνε τὴν πρώτην προσπάθειαν νὰ στηρίξῃ τὰς γνώσεις ἐπὶ παρατηρήσεως καὶ ἀκριβοῦς ὑπολογισμοῦ.

Ἡ ἀξίωσις αὐτὴ ὠδήγησε τοὺς σοφοὺς τῆς Ἀναγεννήσεως εἰς τὴν προϋπόθεσιν πάσης ἐπιστήμης, τὰ μαθηματικά. Ἡ ἀριθμητικὴ, ἡ ἀλγεβρα, ἡ γεωμετρία ἐκαλλιεργήθησαν μὲ ἀγάπην.

Τὸ πείραμα προβάλλει ἀκόμη δειλὰ εἰς τὴν φυσικὴν. Ὁ **Λεονάρδο** ἐπιδίδεται εἰς ἐρεῖνας ἐπὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ, τοῦ προβλήματος τῆς πτήσεως, κατασκευῆς μηχανῶν, πλοίων, φρουρίων, εἰς μελέτην ἐπὶ πτωμάτων καὶ κάμνει ἀνατομικὴν ἐρευναν ἐπὶ πτωμάτων. Ὁ μὲ τὸ ἐκκλαστικισμὸν ὄνομά του γνωστὸς ἔλβετὸς ἰατρὸς καὶ ἀλχημιστὴς **Θεόφραστος Παράκελσος** (1493 - 1541) ἐξωρίσθη, διότι ἔκαμε μαθήματα εἰς γερμανικὴν γλῶσσαν καὶ ἐξήγειρε τὸ μῖσος τῶν ὁμοτέχνων του, διότι ἐκηρύχθη κατὰ τῶν μεθόδων τῆς παλαιότερας ἰατρικῆς. Καταδιωκόμενος ἐφονεύθη κατόπιν εἰς τὴν Γερμανίαν. Αὐτὸς ὅμως ἐβελτίωσε πρῶτος τὴν χημείαν καὶ τὴν τέχνην τοῦ φαρμακοποιοῦ καὶ μετέρρυθμίσε τὴν ἰατρικὴν, ὀνομασθεὶς διὰ τοῦτο Λούθηρος τῶν ἰατρῶν.

Ἡ σημαντικωτέρα ὅμως ἐπιστημονικὴ κατάκτησις τῆς ἐποχῆς εἶναι ἡ θεωρία τοῦ Κοπερνίκου περὶ τοῦ ἡλιοκεντρικοῦ συστήματος.

Ὁ **Νικόλαος Κοπέρνικος** (1473 - 1543) ἐγεννήθη εἰς τὸ Θόρον τῆς Πολωνίας, ἀλλ' εἶναι κυρίως μαθητὴς τῆς ἰταλικῆς ἐπιστήμης. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν καὶ μαθηματικὰ εἰς τὴν πατρίδα του, ἤκουσεν ὅμως ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἀστρονομίαν καὶ μαθηματικὰ εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Ἰταλίας. Ἀφοῦ ἐγίνε διδάκτωρ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρωθιερεὺς εἰς μίαν πόλιν τῆς Ἀνατολ. Πρώσσιας. Ἀπὸ παρορμήσεως, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς ἰταλοὺς διδασκάλους του, διεμόρφωσε τὴν θεωρίαν, ὅτι κέντρον τοῦ πλα-

νητικοῦ μας συστήματος εἶναι ὁ ἥλιος καὶ ὄχι ἡ γῆ καὶ ὅτι περὶ αὐτὸν στρέφονται ἡ γῆ καὶ οἱ πλανῆται. Ἡ διδασκαλία του ἔγινε γνωστὴ εἰς κύκλον ἐκλεκτῶν ἀπὸ ἀνακοινώσεως τοῦ ἰδίου ἢ περιλήψεως τῶν ἀπόψεών του ἀπὸ μαθητὰς καὶ φίλους.

Νικόλαος Κοπέρνικος.

Τὸ κύριον ἔργον του *de evolutionibus orbium coelestium* εἶδε τὸ φῶς μόλις κατὰ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του ἐκδοθὲν εἰς τὴν Χαϊδελβέργην. Εἰς αὐτὸ ὁ Κοπέρνικος ἀπεδείκνυε τὴν σφαιρικότητα τῆς γῆς, τὴν περὶ τὸν ἄξονα στροφὴν αὐτῆς, τὴν κεντρικὴν θέσιν τοῦ ἡλίου, τὴν στροφὴν τῶν πλανητῶν περὶ τὸν ἥλιον κτλ.

Τὸ αὐτὸ ἔτος 1543 ἐξεδόθη τὸ κύριον ἔργον τοῦ βέλγου ἱατροῦ Ἄντρε Βεζάλ (*Antré Vésal*), ὁ ὁποῖος προήγαγε σημαντικῶς τὴν ἀνατομίαν καὶ ἐπολέμησε τὰς θεω-

ρίας τοῦ Ἑλληνοῦ ἱατροῦ τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος Κλαυδίου Γαληνοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξηκολούθει νὰ θεωρεῖται αὐθεντία εἰς τὰ ἱατρικὰ ζητήματα, ὅπως ὁ Πτολεμαῖος εἰς τὰ κοσμογραφικά.

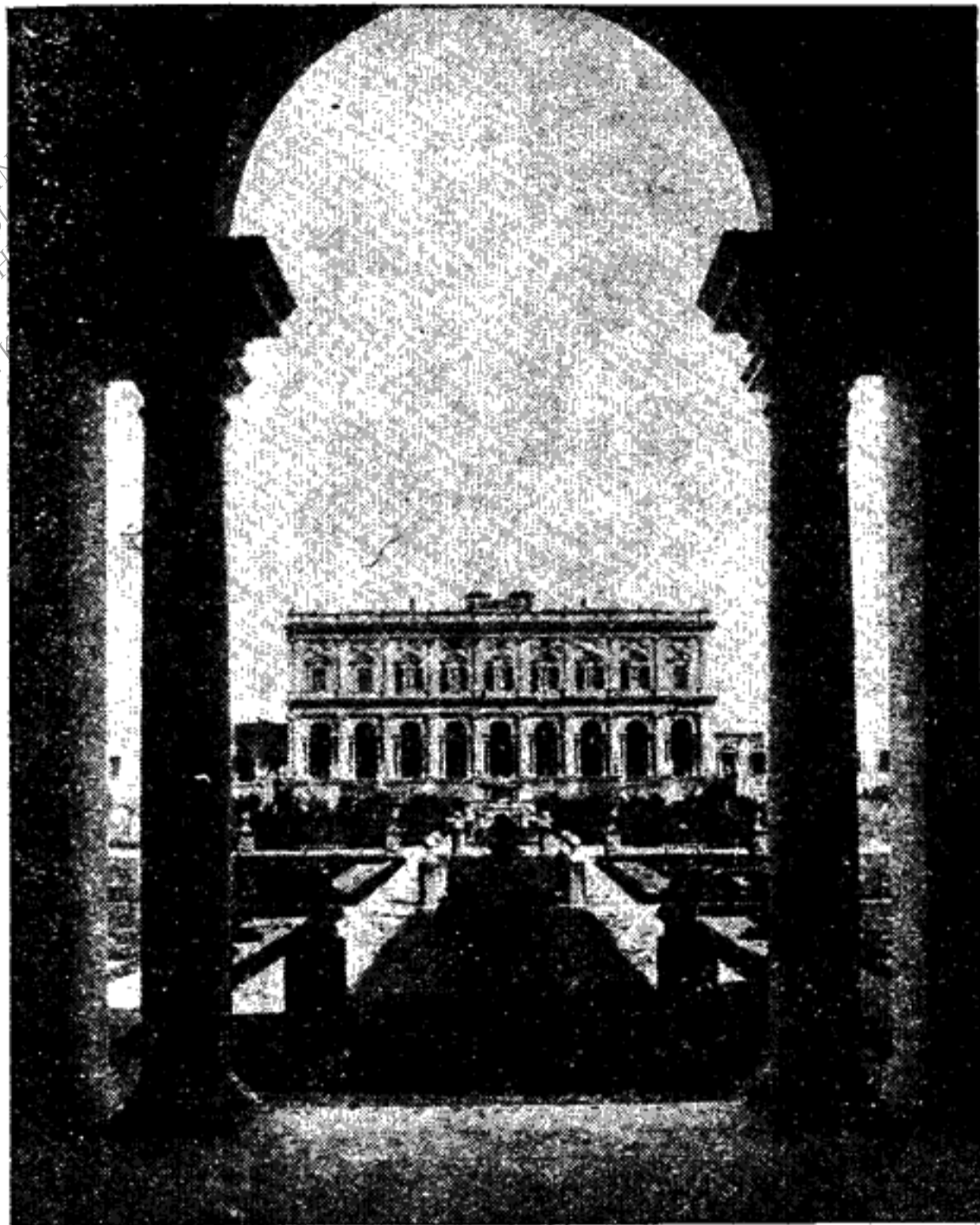
Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν παραζάλην τῶν θρησκευτικῶν διενέξεων, μικρὰν προσοχὴν ἔδωσαν εἰς τὰς ἀνακαλύψεις αὐτὰς, αἱ ὁποῖαι ἔφεραν λαμπροὺς καρποὺς κατὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας.

Αἱ Τέχναι

Ἡ γνησιωτέρα καὶ ἀξιολογωτέρα ἐκδήλωσις τῆς Ἀναγεννήσεως εἶναι ἴσως ἡ τέχνη της.

Κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἡ Εὐρώπη εἶχε προηγμένην τέχνην. Ἰδίως ἤκμασεν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἐκτίσθησαν ἀξιόλογοι ναοὶ γοτθικοῦ ρυθμοῦ, ὅπως οἱ ὀνομαστοὶ καθεδρικοὶ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, τῆς Κολωνίας, τῆς Ρέμς, τῆς Οὐλμ κτλ. Κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν οἱ καλλιτέχναι τῆς Ἰταλίας ἐπανῆλθον εἰς τὸν ρωμαϊκὸν καὶ ἑλληνικὸν ρυθμὸν καὶ διὰ νέων συνδυασμῶν ἐδημιούργησαν τὸν λεγόμενον Ρυθμὸν τῆς

Ἀναγεννήσεως. Ἐπίσης εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ γλυπτικὴν ἔλαβον ὡς πρότυπα τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ τέχνη τῶν μέσων χρόνων, ἐπειδὴ δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τοὺς κανόνας καὶ τὸς

Ἀνάκτορον Ἀναγεννήσεως.

περὶ οὐθμοῦ ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων, περιεφρονήθη ὡς τέχνη βαρβάρων, τῶν Γότθων, ἐξ οὗ ἡ γοτθικὴ τέχνη.

ΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

Κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἡ Ἰταλία ἀνέδειξεν ἀξιολόγους καλλιτέχνας, γλύπτας καὶ ζωγράφους.

Ὁ Λεονάρδο δὰ Βίντσι (Leonardo da Vinci, 1452 - 1519) παρουσιάζεται μὲ τὴν πολυμερεστάτην μόρφωσιν ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσωπευτικωτέρους τύπους τῆς Ἀναγεννήσεως. Ζωγράφος, γλύπτης,